

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри смарт-економіки Київського національного університету технологій та дизайну

Олешко Анни Анатоліївни на дисертаційну роботу

ЛУЦІВ РУСЛАНИ СТЕПАНІВНИ

на тему «Розумне місто» як вектор урбаністичної трансформації у

глобальному економічному середовищі», подану на здобуття

ступеня доктора філософії за спеціальністю

292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Глобальним трендом економічного розвитку є урбанізація, що визначається концентрацією населення у містах, а прискорена цифровізація глобального економічного середовища сприяла появі нового вектора його урбанізації у формі «розумних» міст. Як і будь-який розвиток, швидке зростання міст формує нові виклики і тому їхнє подолання є можливим завдяки впровадженню цифрових технологій, що знаменує перехід до «розумної» урбанізації. Із збільшенням кількості міського населення і зростанням його очікувань, розвиток «розумних міст», що використовують цифрові технології, стає одним із найзначніших здобутків XXI століття.

Відтак, проблема теоретичного обґрунтування та розбудови «розумних міст» як вектору урбаністичної трансформації у глобальному економічному середовищі, вирішенню якої присвячена дисертаційна робота Луців Р. С. набуває особливої актуальності.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної теми «Формування механізму сталого розвитку міського транспорту на засадах концепції «розумного» міста та муніципальної екології» (державний

реєстраційний номер 0117U003871). Виокремлення таких позитивних аспектів «розумного» громадського транспорту, як: підвищення якості життя для жителів міста, оптимізація транспортної інфраструктури, переваги громадського електротранспорту та запровадження електронних платежів є внеском авторки у проведене дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків

і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок, що теоретико-методичні положення, практичні висновки і рекомендації, які характеризуються науковою новизною, сформульовані дисертанткою самостійно і відображають її науковий внесок у розвиток сучасних економічних досліджень.

Наукові положення та отримані результати, які викладені у дисертаційній роботі є достатньо аргументованими. Дисертація має логічну структурну побудову, її зміст розкриває тему наукового дослідження, характеризується послідовністю викладення матеріалу, аргументованістю та чіткістю висновків.

Обґрунтованість наукових результатів, висновків та рекомендацій забезпечується використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, фундаментальних положень сучасної економічної теорії, сукупності наукових підходів, що зумовлені метою та завданнями дисертації.

Для вирішення поставлених завдань дисертаційної роботи застосовувались такі методи: гіпотетичний (для формулювання гіпотези про важливу роль цифровізації у імплементації проєктів «розумного міста» у глобальному економічному середовищі); абстракції та експлікації (для дослідження сутності процесів урбанізації); аналізу та синтезу (при визначенні сучасного стану розвитку «розумних міст» та їхніх передових практик); системного аналізу (при визначенні факторів успіху і глобального лідерства «розумних міст»; ролі та масштабів поширення цифрових технологій в глобальному економічному

середовищі); кореляційно-регресійного та кластерного аналізів (для виявлення стохастичної взаємозалежності та виявлення відмінностей у розвитку міст під впливом цифрових технологій); компаративного аналізу (при здійсненні порівняльного аналізу прогресу проєктів «розумного міста» у глобальному економічному середовищі); бенчмаркінгу (при аналізі процесів становлення новостворених міст в умовах урбаністичної трансформації світового економічного простору); а також графічний – для наочного відображення результатів дослідження.

Достовірність сформульованих у роботі положень наукової новизни та отриманих результатів підтверджується вивченням достатнього обсягу наукової літератури з проблем урбанізації, цифровізації, глобалізації, міжнародних економічних відносин, сталого розвитку, розвитку міст, новітніх тенденцій формування та функціонування «розумних міст» тощо. Список використаних джерел налічує 363 найменування.

Основні положення та висновки дисертації доповідалися й одержали схвалення на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукова новизна одержаних результатів

Основними здобутками, що становлять наукову новизну дисертаційного дослідження є наступні:

1) вперше запропоновано цілісну концептуальну модель міської операційної системи, як складової стратегії формування «розумних міст» в Україні, що включає наскрізну обчислювальну інформацію про діяльність жителів та бізнесу, інфраструктурних об'єктів життєзабезпечення, закладів сфери обслуговування, освіти та медицини, де всі взаємодії й контакти зафіксовано й поєднано через використання цифрових інновацій;

2) удосконалено:

наукові підходи до оцінювання досягнень міст у сфері цифрової трансформації економічного та соціального розвитку, а також добробуту мешканців та їхні очікування подальшого поглиблення цих процесів, через виявлення стохастичної взаємозалежності між Індексом розумних міст та його вимірниками (С. 79-88);

наукові підходи до трактування «розумного міста» як симбіозу розумного муніципалітету з розумними мешканцями, що створює синергетичний ефект для його прискореного розвитку; з одного боку обов'язковою умовою є наявність «розумного» муніципалітету, що має чіткі стратегії сталого розвитку, плани використання землі та інфраструктури з врахуванням кліматичних особливостей регіону, а також ефективну інформаційно-технологічну систему управління містом для створення безпечних умов проживання; з другого боку – це «розумні» активні мешканці, обізнані з цифровими технологіями та залучені до процесу прийняття рішень, де їхні ідеї та пропозиції враховуються як на стадії розробки інноваційних кліматично-нейтральних проєктів так і їхньої реалізації у різних сферах функціонування міста (С. 62-63);

наукові підходи до виявлення відмінностей у розвитку міст України в залежності від кількості та значущості імplementованих проєктів «розумного міста», що дозволило виокремити п'ять груп міст з різним рівнем розвитку цифровізації (С. 152-155).

3) дістали подальшого розвитку:

трактування поняття урбанізації, що на відміну від позицій інших авторів, пропонується визначати як світовий природний процес підвищення ролі міст, в яких відбувається концентрація демографічного, економічного, соціального та політичного потенціалів, в результаті якої створюються умови для підвищення освітніх і культурних компетентностей населення щодо сприйняття технологічних інновацій цифрової ери в умовах трансформації глобального економічного простору (С. 26);

формулювання та емпіричне доведення гіпотези щодо виключної ролі цифровізації в процесі становлення «розумного міста» у глобальному економічному середовищі задля вирішення складних економічних, соціальних та екологічних проблем, що дозволяє «розумним» муніципалітетам за допомогою цифрового інструментарію приймати обґрунтовані вирішення проблем ефективності, безпеки та зручності для своїх розумних мешканців (С. 66-88);

виокремлення тенденцій формування та «розвитку розумних» міст у світі: позитивна практика функціонування «розумного міста» (С. 76); визнані успішні у світі «розумні міста» практикують реалізацію великої кількості проєктів у різних сферах діяльності (С. 70-73, 78, 89-98); не дивлячись на широку популяризацію «розумних міст» в країнах світу, різкого збільшення їхньої кількості не спостерігається; перші «розумні міста» створювалися за ініціативою на активною участю технологічних компаній IBM, Siemens, Cisco та ін., до організації наступних долучалися місцевий бізнес, академічні кола та активні мешканці (С. 75); проєкти «розумних міст» реалізуються кількома шляхами: живі лабораторії та цифрові двійники (С. 120);

теоретичне обґрунтування переваг та недоліків новітнього концепту будівництва «розумних міст» з нуля: переваг віднесено можливість будувати інфраструктуру нового міста на засадах ефективності, ґрунтуючись на трьох непохитних принципах: «людиноцентричність», повага та визначення пріоритетів і вподобань людей через забезпечення доступу до інформації за допомогою мобільних застосунків та інших технологій; безперебійне тестування нових цифрових технологій у реальному часі; націленість на постійний розвиток («ever-evolving»); до недоліків віднесено недоступність реалізації цього концепту для більшості країн світу через високі інвестиційні витрати на зведення міста з нуля та ризики для переселення мешканців з колишніх міст через високу вартість цього житла (С. 104-113, с. 114-116).

Практичне значення результатів дослідження

Результати дослідження впроваджені в практичну діяльність:

- на державному рівні: комітетом Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва. Вироблені рекомендації щодо використання адекватних концептуальних моделей «розумного міста» знайдуть своє застосування у процесі відбудови міст повоєнної України (довідка № 1028805 від 19.10.2022 р.);

- на регіональному рівні: при формування стратегії розвитку міст обласного значення (Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» Івано-франківське регіональне відділення (довідка № 6-5/1/22 від 12.10.2022 р.); при розробці Програми економічного і соціального розвитку Тернопільської області на 2023 рік, зокрема щодо імплементації освітніх проєктів з метою розвитку міжнародного та транскордонного співробітництва (довідка № 186 від 11.10. 2022 р.);

- на місцевому рівні при розробці та актуалізації Стратегічного плану розвитку Тернопільської міської територіальної громади до 2029 року, «Програми економічного і соціального розвитку Тернопільської міської територіальної громади на 2022-2024 роки», а також враховані при впровадженні інновацій у міському громадському транспорті, що дозволяє характеризувати транспортну інфраструктуру міста як «розумну» (довідка № 71/2 від 07.10. 2022 р.).

Основні положення та результати дисертаційної роботи впроваджені в навчальний процес кафедри міжнародних економічних відносин Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-38/1412 від 19.10.2023 р.).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Отримані основні результати дослідження були представлені в 26 наукових публікаціях, які включають самостійно опубліковані роботи та співавторство. З

цих публікацій, 1 стаття – у міжнародних наукометричних базах даних Scopus, ще 1 стаття була опублікована в українських наукових фахових виданнях, які також включені до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science. Крім цього, 4 інших статті – у наукових фахових виданнях України; 2 – у зарубіжних виданнях; 1 – розділ у монографії; 17 – у інших виданнях апробаційного характеру.

Авторкою дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації є достатнім.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід зазначити, що мають місце деякі зауваження, а окремі висновки авторки є дискусійними.

1. у п. 1.2 «Вплив процесів цифровізації на розвиток міст» доцільно було б більше уваги приділити з'ясуванню впливу процесів цифровізації, впровадження «розумних» технологій на економічне та соціальне життя населення – зростання добробуту жителів міст, зниження інтенсивності праці тощо.

2. у п. 2.1 «Стан розвитку міст за умов прискореної урбанізації у цифрову епоху» кореляційно-регресійний аналіз залежності складових розвитку

«розумних міст» та їхніх ініціатив загалом виграв би, якщо б у розрахунки були включені дані про українські міста.

3. У роботі досліджено формування «розумних міст» в Україні на рівні муніципалітетів. Доцільно було розглянути питання управління процесом формування «розумних міст» на рівні держави, а саме визначення механізмів державної політики щодо імплементації проєктів «розумного міста» у контексті планів відновлення національної економіки, відбудови міст тощо.

4. Пропонуючи перспективні стратегії становлення нових та вдосконалення наявних «розумних міст» в Україні (п. 3.3 «Перспективні стратегії становлення нових та вдосконалення наявних «розумних міст» в Україні») доцільно, з огляду на реалії воєнного стану, обґрунтувати напрями фінансування та інвестування у високотехнологічні сектори.

Зазначені зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи теоретичної та практичної значущості.

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Луців Р. С. є завершеною, самостійно виконаною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати.

За рівнем та обсягом проведених наукових досліджень, їхньою актуальністю, науковою новизною, практичною цінністю, рівнем та кількістю публікацій дисертаційна робота Луців Руслани Степанівни «Розумне місто» як вектор урбаністичної трансформації у глобальному економічному середовищі» відповідає спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Дисертація оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертаційна робота Луців Руслани Степанівни за формою і змістом – вимогам, викладеним у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових

установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Луців Руслана Степанівна – авторка дисертації «Розумне місто» як вектор урбаністичної трансформації у глобальному економічному середовищі» заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри смарт-економіки

Київського національного університету
технологій та дизайну

Анна ОЛЕШКО

